

हृति षण् । ऋगादिवेदसम्बन्धित्वाध्वर्यवौद्गात्वाहं
ज्योतिष्टोमादौ काम्यकर्माणि ।

तैघातवी स्त्री उदवसानीयाख्ये इष्टभेदे “तस्य योनि-
राशय आस । तमनु परासृश्य संलुप्याच्छिनत् सैप्रेष्टर-
भवत् तद्यदेतस्मिन्नाशये त्रिधातरिवैषाविद्याशेत तस्मा-
त्तैघातवी नाम” शत० ब्रा० ५।५।५।६। “सर्वा इष्टी-
रपि दर्विहोमान्यो राजसूयेन यजते देवसृष्टो वा एषे-
ष्टिर्वत्तैघातवी” ११ । “तैघातव्युदवसानीयासावेव
बन्धुः” शत० ब्रा० १३।६।२।१७ । “तैघातव्युदवसा-
नीया सर्वत्र” कात्या० श्रौ० १३।४।८ ।

तैघातवीय न० त्रिघातवी+गङ्गा० ङ् । इष्टभेदाङ्गकर्मभेदे
“सर्वो वा एष यज्ञो यत्तैघातवीयम्” तैत्ति० स० २।४।१।१२।

तैघातुक त्रि० त्रिभिः घातभिः स्वर्णरौप्यताम्रैः निर्दत्तः
ठञ् । स्वर्णादिघातयनिष्पाद्ये ।

तैनिष्किक त्रि० त्रिभिः निष्कैः क्रीतस् ठक् । त्रिनिष्क-
क्रीते । तस्य वा लुक् । त्रिनिष्क व्यप्यत् ।

तैपारायणिक त्रि० त्रिः पारायणभावतयति ठञ् । त्रि-
वारं वेदपारायणकारके ।

तैपुर पु० त्रिपुर+स्त्रार्थे षण् । १ त्रिपुरदेशे हेमच० । त्रि-
पुरोऽभिजनोऽस्य तस्य राजा वा षण् । २ पितादिक्रमेण
तद्वासिनि इतिपुराधीशे च बह्वेषु अणो लुक् । “मेल-
कैस्त्रैपुरैश्चैव चिच्छलैश्च समन्वितः” भा० भी० ८८ अ० ।
आर्षित्वात् बह्वेषु अणो न लुक् । त्रिपुरं पुरत्वयमस्यस्य
अण् । त्रिपुरस्वामिषु ४ अक्षरभेदेषु त्रिपुरशब्दे दृश्यम् ।
“येनोद्भूतास्त्रैपुरा मायिनो वै दग्धाधारेण वितथान्ताः
शरेण” हरिवं० १३१ अ० ।

तैपुरुष त्रि० त्रीन् पुरुषान् व्याप्नोति षण् आषे पूर्वपद-
द्विजिः । त्रिपुरुषव्यापके । “ब्राह्मणानिन्द्रिता राजन् !
हन्तुस्त्रैपुरुषं कुलम्” भा० आनु० ६० अ० । लोके तु
उत्तरपदद्विजिः त्रिपौरुष इत्येव ।

तैफल न० त्रिफलानां तदाद्यद्व्याणामिदम् षण् ।
चक्रदत्तोक्ते इतभेदे । यथा “त्रिफलं त्रूपषणं
द्राक्षां मधुकं कटुरोहिणीम् । प्रपौण्डरीकं सूक्ष्मैलां
विडङ्गं नागकेसरम् । नीलोत्पलं शारिरे द्वे चन्दनं
रजनीद्वयम् । कार्षिकं पयसा तुल्यं त्रिगुणं त्रिफला-
रसम् । इतप्रस्थं पचेदेतत् सर्वनेत्ररुजापहम् । ति-
मिरं दोषमाह्वयं कामलां काचमवुदम् । वीसर्पं
प्रदरं कण्डूं रक्तं श्वयथुमेव च । खालित्वां पलित-

ञ्चैव केशानां पतनन्तथा । विषमज्वरमर्माणि शुक्र-
ञ्चाशु व्यपोहति । अन्ये च बहवो रोगा नेत्रजा ये च
वर्त्मजाः । तान् सर्वान् नाशयत्याशु भास्करस्तिमिरं
यथा । न चैवास्मात् परं किञ्चिदपिभिः काश्यपादिभिः ।
इष्टिप्रसादनं इष्टं यथा स्यात् तैफलं इतम्” ।

तैवलि पु० ऋषिभेदे “दामोष्णीषस्त्रैवलिश्च पर्णादो वर-
जातुकः । मौञ्जायनो वायुभक्षः पाराशर्यश्च शारिकः”
भा० स० ४ अ० ।

तैमातुर पु० तिसृणां साहस्यमपत्यम् अण् सातृरुत् ।
तिसृणां कौशल्यकैकयीसुमित्वाणां स्त्री हभाजनत्वेन
तदीयांशपायसभोजनेन जनिते लक्षणे “तैमातुरः
कृत्स्नजितास्त्रशस्त्रः” भट्टिः । “सहि सुमित्या,
स्वांशपिण्डद्वयप्रदानान्ताभ्याञ्च जनितः” जयस० ।
तत्कथा रामायणे दर्शिता यथा “पायसं प्रति-
गृह्णीथाः पुत्रीयं त्विदमात्मनः । कौशल्यायै नरपतिः
पायसाङ्गं ददौ तदा । अङ्गादङ्गं ददौ चापि सुमि-
त्वायै नराधिपः । कैकेय्यै चावशिष्टाङ्गन्ददौ पुत्रार्थ-
कारणात् । प्रददौ चावशिष्टाङ्गं पायसस्यासृष्टोपमम् ।
अनुचिन्त्र सुमित्वायै पुनरेव महामतिः । एवन्तासां
ददौ राजा भार्याणां पायसं पृथक् । तास्यैव पायसं
प्राप्य नरेन्द्रस्योत्तमाः स्त्रियः । सम्मानं मेनिरे सर्वाः
प्रहृष्टा दितचेतसः । ततस्तु ताः प्राश्य तसुत्तमस्त्रियो
महीपतेरुत्तमपायसं पृथक् । उताशनादित्यसमानतेज-
सोऽचिरेण गर्भान् प्रतिपेदिरे तदा” आ० १६ स० ।

तैमासिक त्रि० त्रिमासं तृतीयमासं भूतः स्वसत्तया प्राप्तः
“तमधीष्टो भूतो भावी” पा० ठञ् इत्तौ त्रिशब्दस्य पूरणा-
र्थत्वेन संख्यावाचकत्वाभावात् न द्विशुत्वं तेन “द्विगो-
लुङ्गनपत्ये” पा० न लुक् । स्वसत्तया जन्मतस्तृतीय-
मासव्यापके त्रिमासवयस्के “तोकेन जीवहरणं यदु-
लूकिकायास्त्रैमासिकस्य च पदा शकटोऽपदत्तः” भाग०
२।७।२८ । २ त्रिमासभवे च ।

तैमास्य न० त्रिमास+स्त्रार्थे षण् । त्रिमासे “अङ्गमास-
मासतैमास्यवाण्मास्ये चैके” का० श्रौ० २०।१।६ ।

तैयम्बक त्रि० त्रियम्बको देवता अण् । “त्रयम्बकदेवताके
१ पशुभेदे । “पृषन्नस्त्रैयम्बकाः” यजु० ३४।१८ । “विश्वे
यूपे त्रियम्बकदेवताकाः पृषन्तः” वेददी० । २ होमभेदे पु०
“तैयम्बकान् वक्ष्यामि” इत्युपक्रमे कात्या० श्रौ० २ ।
१०।१० । “निर्वपति रौद्रानित्यादिना ते होमाः दर्शिताः